

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2010-2011

6 DÉCEMBRE 2010

Proposition de loi modifiant l'article 353-2, §2, du Code civil, afin de permettre à l'enfant ou l'enfant adoptif du conjoint ou cohabitant de conserver son nom en le faisant précéder ou suivre du nom de l'adoptant lorsque ce dernier est l'autre conjoint ou cohabitant du même sexe

(Déposée par M. François Bellot et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Le 16 septembre 2010, la Cour constitutionnelle a rendu un arrêt (1) répondant à une question préjudicielle que lui avait adressée la cour d'appel de Bruxelles. L'objet de cette question était le suivant: l'article 353-2, § 2, du Code civil est-il discriminatoire au regard des articles 10 et 11 de la Constitution ?

Cette disposition prévoit que «si une personne adopte l'enfant ou l'enfant adoptif de son conjoint de même sexe ou cohabitant de même sexe», ce dernier et l'adoptant doivent déclarer «devant le tribunal, de commun accord, lequel des deux donnera son nom à l'adopté», sans pour autant envisager la possibilité que l'adopté puisse conserver son nom en le faisant précéder ou suivre du nom de l'adoptant.

Or, cette possibilité existe en cas d'adoption par un homme de l'enfant ou de l'enfant adoptif de son épouse ou de sa cohabitante de sexe différent, ainsi qu'en cas d'adoption simultanée par deux époux ou par deux cohabitants, qu'ils soient de sexe différent ou de même sexe.

La Cour est arrivée à la conclusion que cette disposition violait bel et bien les articles 10 et 11 de la

(1) Cour constitutionnelle, 16 septembre 2010, n° 104/2010.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2010-2011

6 DECEMBER 2010

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 353-2, §2, van het Burgerlijk Wetboek, om het kind of het adoptief kind van de echtgenoot of de persoon met wie iemand samenwoont, in staat te stellen zijn naam te behouden, voorafgegaan of gevolgd door de naam van de adoptant, indien deze laatste de andere echtgenoot of samenwonende persoon is van hetzelfde geslacht

(Ingediend door de heer François Bellot c.s.)

TOELICHTING

Op 16 september 2010, heeft het Grondwettelijk Hof een arrest gewezen (1) als antwoord op een prejudiciële vraag die werd gesteld door het hof van beroep van Brussel. De vraag betrof het volgende: houdt artikel 353-2, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek een discriminatie in vanuit het oogpunt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ?

Deze bepaling legt vast dat «als iemand het kind of het adoptief kind van zijn echtgenoot van hetzelfde geslacht of van de persoon van hetzelfde geslacht met wie hij samenleeft adopteert», deze laatste en de adoptant voor de rechtbank dienen te verklaren «in onderlinge overeenstemming wie van beiden zijn naam aan de geadopteerde zal geven», zonder hierbij de mogelijkheid open te houden voor de geadopteerde om zijn naam te behouden en die te laten voorafgaan of volgen door de naam van de adoptant.

Die mogelijkheid bestaat echter wel wanneer een man het kind of het adoptiekind adopteert van zijn echtgenote of zijn wettelijk samenwonende partner van tegengesteld geslacht en ook wanneer twee echtgenoten of samenwonenden, ongeacht of zij van hetzelfde geslacht zijn of niet, tegelijk een kind adopteren.

Het Hof is tot het besluit gekomen dat deze bepaling wel degelijk artikelen 10 en 11 van de

(1) Grondwettelijk Hof, 16 september 2010, nr. 104/2010.

Constitution en ce qu'elle ne prévoit pas, dans l'hypothèse visée par elle, la possibilité pour l'adopté, dans l'hypothèse visée par cette disposition, de conserver son nom en le faisant précéder ou suivre du nom de l'adoptant.

Le juge *a quo* a comparé la situation de l'adopté visé par cette disposition — il ne peut porter qu'un seul nom, soit celui de son auteur soit celui de la personne qui l'adopte — avec la situation des adoptés qui, en vertu d'autres dispositions du Code civil, ont la possibilité de conserver leur nom d'origine en le faisant précéder ou suivre du nom de la personne qui procède à l'adoption simple.

Excepté le cas de l'adoption par une femme de l'enfant de son époux ou cohabitant, qui n'a aucune incidence sur le nom de l'adopté (article 353-4), l'enfant qui fait l'objet d'une adoption simple a toujours la possibilité de porter un nom composé du nom de l'adoptant ou d'un des adoptants et de son nom d'origine (ou du nom du premier adoptant en cas d'adoptions successives), sauf dans l'hypothèse visée par la question préjudicielle, soit lorsque l'adoption est réalisée par le conjoint ou le cohabitant de même sexe que son auteur.

La Cour a rappelé que la disposition en cause a été introduite dans le Code civil par l'article 4 de la loi du 18 mai 2006 modifiant certaines dispositions du Code civil en vue de permettre l'adoption par des personnes de même sexe.

La justification de l'amendement dont ce texte est issu ne donne aucune explication sur l'absence, dans cette hypothèse, de possibilité pour l'adopté de faire précéder ou suivre le nom de l'adoptant de son nom d'origine.

En effet, la justification de l'amendement introduisant l'article 353-2, § 2, expose que celui-ci « règle l'attribution du nom dans le cas de l'adoption de l'enfant ou l'enfant adoptif de son conjoint ou cohabitant de la même manière que prévue à l'amendement précédent » qui introduisait l'article 353-1, § 2 (1). Par ailleurs, précise la Cour constitutionnelle, la section de législation du Conseil d'État s'est demandée « pour quelle raison l'hypothèse visée à l'article 353-2, alinéa 2, du Code civil n'est pas également prise en compte par l'amendement » (2).

(1) Doc. Chambre, n° 51-0664/002, 2004-2005, p. 5.

(2) Doc. Chambre, n° 51-0393/002, 2004-2005, p. 89.

Grondwet schendt, omdat ze, in de vooropgestelde hypothese, niet in de mogelijkheid voorziet voor de geadopteerde om zijn naam te behouden en die te laten voorafgaan of volgen door de naam van de adoptant.

De rechter *a quo* heeft de situatie van de geadopteerde waarop deze bepaling betrekking heeft — en die dus maar één naam mag dragen, hetzij de naam die hij oorspronkelijk droeg, hetzij de naam van de adoptant — vergeleken met de situatie van andere geadopteerden die, uit hoofde van andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, wel de keus hebben hun oorspronkelijke naam te behouden en die te laten voorafgaan of volgen door de naam van de persoon die overgaat tot een gewone adoptie.

Met uitzondering van het geval waarin een vrouw het kind van haar echtgenoot of samenwonende partner adopteert, wat geen wijziging meebrengt in de naam van de geadopteerde (artikel 353-4), heeft het kind dat met een gewone adoptie wordt geadopteerd altijd de mogelijkheid een naam te dragen samengesteld uit de naam van de adoptant of van één der adoptanten en zijn oorspronkelijke naam (of de naam van de eerste adoptant, wanneer het gaat om opeenvolgende adopties). Dit is alleen niet zo in de hypothese die wordt vooropgesteld in de prejudiciële vraag, namelijk wanneer de adoptie uitgaat van de echtgenoot of samenwonende partner van hetzelfde geslacht.

Het Hof heeft eraan herinnerd dat de geldende bepaling in het Burgerlijk Wetboek is ingevoegd bij artikel 4 van de wet van 18 mei 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken.

De verantwoording van het amendement waaruit deze tekst voortkwam, geeft geen verklaring voor het ontbreken, in deze hypothese, van de mogelijkheid voor de geadopteerde om zijn oorspronkelijke naam te laten voorafgaan of volgen door de naam van de adoptant.

De verantwoording van het amendement waardoor artikel 353-2, § 2, werd ingevoegd, verklaart immers dat het « de toekenning van de naam (regelt) in geval van een adoptie van het kind of het adoptiefkind van de echtgenoot of de persoon met wie hij samenleeft, op dezelfde wijze als in het vorige amendement is bepaald », waarbij dat vorige amendement bedoeld was om artikel 353-1, § 2, in te voegen (1). Bovendien, verduidelijkt het Grondwettelijk Hof, heeft de Afdeling Wetgeving van de Raad van State zich afgevraagd « waarom het in artikel 353-2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek vermelde geval, in het amendement niet in ogenschouw wordt genomen. » (2).

(1) Stuk Kamer, nr. 51-0664/002, 2004-2005, blz. 5.

(2) Stuk Kamer, nr. 51-0393/002, 2004-2005, blz. 89.

Contrairement à l'adoption plénière, l'adoption simple ne rompt pas tous les liens de l'adopté avec sa famille d'origine. L'adoptant est investi à l'égard de l'adopté des droits de l'autorité parentale (article 353-8 du Code civil), mais s'il vient à décéder, la mère et le père de l'enfant adoptif peuvent demander au tribunal de la jeunesse que l'enfant soit replacé sous leur autorité parentale (article 353-10). Le maintien de ce lien avec la famille d'origine justifie que le législateur ait jugé, au fil des modifications en cette matière, devoir permettre à l'adopté de conserver son nom en le faisant suivre ou précéder du nom de l'adoptant.

Selon la Cour, s'il est vrai que l'enfant adopté par le conjoint ou le cohabitant de même sexe que son auteur n'est pas extrait de sa famille d'origine pour entrer dans une autre famille, sa situation n'est cependant pas différente, notamment, de celle de l'enfant adopté par le mari ou le cohabitant de sa mère ou de sa mère adoptive, ou de celle de l'enfant adopté par le conjoint ou cohabitant de même sexe que son parent adoptif. Tous ces enfants peuvent avoir le même intérêt à conserver, après l'adoption, le nom qu'ils portaient avant celle-ci, joint au nom de l'adoptant, puisqu'ils maintiennent le même lien avec leur famille d'origine.

La Cour en conclut dès lors, qu'il n'est « pas justifié que l'enfant adopté par le conjoint ou cohabitant de même sexe que son auteur ne puisse pas conserver le nom qu'il portait avant l'adoption, en le faisant précéder ou suivre du nom de l'adoptant, alors que dans les autres hypothèses, l'enfant adopté a la possibilité de continuer à porter le nom qui était le sien avant l'adoption, précédé ou suivi du nom qui lui est attribué en conséquence de l'adoption ».

Ce sont les raisons pour lesquelles, la Cour constitutionnelle a estimé que l'article 353-2, § 2, présentait une lacune.

Par le biais de cette proposition de loi, les auteurs entendent répondre aux griefs formulés par la Cour dans son arrêt du 16 septembre 2010.

François BELLOT.
Alain COURTOIS.
Christine DEFRAIGNE.

*
* *

In tegenstelling tot een volle adoptie, worden bij een gewone adoptie niet alle banden van de geadopteerde met zijn oorspronkelijke familie verbroken. De adoptant is ten aanzien van de geadopteerde bekleed met de rechten van het ouderlijk gezag (artikel 353-8 van het Burgerlijk Wetboek) maar indien hij overlijdt, kunnen de moeder en de vader van het geadopteerde kind vragen dat het kind opnieuw onder hun ouderlijk gezag worden geplaatst (artikel 353-10). Het behoud van de band met de oorspronkelijke familie toont aan dat de wetgever vindt dat men, bij wijzigingen aan de wetgeving, de geadopteerde in staat moet stellen zijn oorspronkelijke naam te behouden en die te laten voorafgaan of volgen door de naam van de adoptant.

Het Hof oordeelt dat, alhoewel een kind dat geadopteerd wordt door de echtgenoot of samenwonende partner van hetzelfde geslacht als de adoptant, niet uit zijn oorspronkelijke familie is gehaald om in een nieuwe familie te worden geplaatst, de situatie van een kind dat wordt geadopteerd door de echtgenoot of samenwonende partner van de adopterende moeder en die van het kind dat wordt geadopteerd door de echtgenoot of samenwonende partner van de adopterende ouder van hetzelfde geslacht, niet wezenlijk verschillend zijn. Al deze kinderen kunnen er hetzelfde belang bij hebben na de adoptie de naam te behouden die zij eerder al droegen, met toevoeging van de naam van de adoptant, aangezien zij dezelfde band behouden met hun oorspronkelijke familie.

Hieruit besluit het Hof dat het niet gerechtvaardigd is dat een kind dat geadopteerd wordt door de echtgenoot of samenwonende partner van hetzelfde geslacht als de adoptant, de naam die hij voor de adoptie droeg niet kan behouden en laten voorafgaan of volgen door de naam van de adoptant, terwijl het geadopteerde kind in de andere hypothesen wel de mogelijkheid heeft om de naam die hij voor de adoptie droeg te blijven dragen, voorafgegaan of gevolgd door de naam die hem bij de adoptie is toegewezen.

Het Grondwettelijk Hof heeft om die redenen dan ook geoordeeld dat artikel 353-2, § 2, een leemte vertoont.

Via dit wetsvoorstel willen de indieners reageren op de bezwaren die het Hof uitte in zijn arrest van 16 september 2010.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 353.2., § 2, du Code civil, inséré par la loi du 24 avril 2003 et renuméroté par la loi du 18 mai 2006, l'alinéa 1er est remplacé par ce qui suit :

« Si une personne adopte l'enfant ou l'enfant adoptif de son conjoint de même sexe ou cohabitant de même sexe, les parties peuvent solliciter du tribunal que le nouveau nom de l'adopté soit composé de son nom d'origine ou de celui qu'il tient de cette adoption antérieure, précédé ou suivi de celui du nouvel adoptant. »

6 octobre 2010.

François BELLOT.
Alain COURTOIS.
Christine DEFRAIGNE.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 353.2, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 24 april 2003 en her-nummerd bij de wet van 18 mei 2006, wordt het eerste lid vervangen als volgt :

« Als iemand het kind of het adoptief kind van zijn echtgenoot van hetzelfde geslacht of van de persoon van hetzelfde geslacht met wie hij samenleeft adopteert, kunnen de partijen de rechtbank vragen dat de naam van de geadopteerde voortaan samengesteld zal zijn uit de oorspronkelijke naam van deze laatste of de naam van de vorige adoptant, voorafgegaan of gevolgd door die van de nieuwe adoptant. »

6 oktober 2010.